

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 11. marca 1885.

Obseg: C. kr. kmetijska družba kranjska. — Vprašanja in odgovori. — Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati? (Dalje.) — Kranjsko ribiško društvo. — Vtemeljitev postave o zgradbi železnice Ljubljana-Kamenik. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**C. kr. kmetijska družba kranjska.**

Seja glavnega odbora dné 25. januarija 1885.

Seji predseduje družbini podpredsednik gosp. Jos. Fr. Seunig, navzoĉi so družbini tajnik g. Gustav Pirc in odborniki gg. Brus, Detelja, Goll, Jeriĉ, Kastelic, Neveklovski, Robiĉ.

Tajnik Pirc poroĉa, da je c. kr. kmetijsko ministerstvo ukrenilo od Rantove, na nemško prelozene knjige, „Opis najnavadnejih, sadjarstvu škodljivih mrĉesov“ 500 iztisov c. k. deželni vladi prepustiti, 500 iztisov jih ministerstvo samo vzame in 1000 iztisov naroĉi ministerstvo kmetijski družbi, potom knjigotrŹtva razpeĉati.

Prošnja okrajnega šolskega sveta v Št. Vidu pri Cerknici za podporo se zaradi pomanjkanja vsake take zaloge mora odbiti.

Volitev novega odbora pri podružnici v Postojini se na znanje vzame.

Podružnici senoŹeški se odpiše preveĉ plaĉanih 6 goldinarjev.

Tajniku se naroĉi, na podlagi došlih poroĉil od podružnic izdelati poroĉilo o vspehu in o izvrševanju deželne postave od 11. februarija 1883., zadevajoĉe pokonĉevanje predenice.

Glavni odbor naprosi gosp. dr. Poklukarja, da blagovoli zastopati društvo pri 3. shodu avstrijskih kmetovalcev, ki bode 23. marca na Dunaji.

Glavni odbor sklène odposlati na državni zbor peticijo za podŹravljenje severne Źeleznice.

Tajništvu se naroĉi, potrebno ukreniti, da se razpiše uŹe lansko leto dovoljena državna štipendija, ki pa se lansko leto ni mogla oddati.

Gospoda revizorja družbinih raĉunov, Źagarja in Souvana, se sklène naprositi, da pregledata družbine raĉune.

Resolucija gosp. prof. Linhardta pri letošnjem obnem zboru o subvenciji za šolske vrte so odstopi deŹelnemu odboru.

V odbor za obdelovanje družbinega vrta se volijo gospodje Detelja, Jeriĉ in Pirc.

Za nova uda se sprejmeta gg. Janez Lukanc, posestnik v Kaplivasi in France Blaznik, posestnik v Gorelci.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 9. Kako varstvo daje postava poškodovanim zaradi tega, ĉe jim zajci mlada drevesca oglodajo. (A. L., Źupnik v M.)

Odgovor. Na to, po letošnji hudi zimi za vse naše sadjarje bolj ali manj pomenljivo vprašanje sledeĉi odgovor:

Ź. 11. lovske postave z dne 7. marca l. 1849. se glasi tako: „Posamezni posestniki zemljišĉ imajo pravico na odškodovanje Źkode, prizadete jim po divjaĉini in lovu, ta pravica je iskati po obstojeĉih predpisih proti onim Źivim ali moraliĉnim osebam, ki imajo po tem patentu pravico lov izvrševati.“

Na dalje doloĉuje v tej zadevi merodajni razpis ministerstva notranjih zadev z dne 15. decembra leta 1852., Źt. 5681:

a) v Ź. 10., da vŹivalec lova ne sme preveĉ divjaĉine pušĉati v Źkodo poljedelstva, sicer se ima brez prizanašanja prisiliti, da jo primerno zmanjša;

b) Ź. 11. daje lastniku zemljišĉa pravico, da si sme svoje zemljišĉe ograditi ali z zakopi zavarovati;

c) Ź. 12. daje lastniku zemljišĉa pravico, s teh divjaĉino, kakor koli, s strašili, z ognjem, po ljudéh in pesih odganjati, ne da bi lastnik lova smel zahtevati povraĉila, ako se divjaĉina kaj poškoduje;

d) Ź. 17. pa se glasi: „Posestnik zemljišĉa ima pravico, na zamudno povraĉilo Źkode prizadete po divjaĉini zahtevati, bodi-si da se je pripetila pri poljskih sadeŹih, vinogradih ali sadnem drevju itd.“

Koneĉno doloĉujejo ministerski razpisi z dne 14. julija 1859., Źt. 128, in z dne 12. julija 1860., Źt. 182, da o povraĉilu Źkode, prizadete po divjaĉini, razsojajo izkljuĉno politične oblastnije.

Predstojeĉi posnetek iz postav, v tem sluĉaju veljavnih (ki se obširno nahajajo, na pr. v 8. zvezku

Manzove zbirke postav z leta 1861. na strani 215 do 231) kažejo:

1) da ima lastnik (tudi najemnik) zemljišča postavno pravico tirjati popolno povračilo škode, prizadete po divjačini;

2) da je to škodo povrniti vezan oni, ki lov vživa bodi si najemnik ali lastnik;

3) da se ima tožba za povračilo škode vložiti pri dotičnem c. kr. okrajnem glavvarstvu, kateremu pripada lovski krog.

Gotovo je pravično, da onega, ki vživa veselje lova, zadevajo tudi lovska bremena. Gosposkam pa, ki po eni strani hvalevredno podpirajo sadjarstvo, je gotovo tudi naloga, varovati one, ki si prizadevajo z žrtvami sadjarstvo naše dežele povzdigniti v boljši stan.

Vprašanje 10. Zakaj so se krave pretečeno leto tako nerade ubrejile? Skoraj vsak je tožil, da je moral ne samo po dvakrat in večkrat svoje krave k juncu goniti. Od kod tudi to, da je toliko krav zvrгло, prav za prav, da je tele v njih segnjilo in kakor bela siratka od njih šlo? To se je pri mojih in mnogih drugih kravah zgodilo. Klaja ni bila slaba, vse to se je godilo poletu pri sveži klaji. (A. L. v Mengiški okolici.)

Odgovor. Da se krave pretečena leta niso rade ubrejile, niso vzrok vremenske razmere, ampak krivda leži v slabem ravnanju z bikom, iz kojega sledi pri nas na Kranjskem žalibog jako mnogo nedostatkov za živinorejo, izmed katerih eden je ravno ta. Po pravih umne živinoreje sme priti na enega bika, ako ga rabimo skozi celo leto, k večem 80 krav na leto. Pri nas na Kranjskem pa pride tudi 200 krav na enega bika, od česar čisto naravni nasledek je, da onemogel bik skoraj v polovici slučajev krave ne obreji. Če se pomisli, da se taka krava mora vnovič k biku goniti, ter da vsled tega bik mora po 300krat in še večkrat po plemenu iti, ter da več kot polovica krav ne ostane brejih in zaradi tega dosto krav celó jalovih postane, vidi se velika škoda, katero trpijo živinorejci vsled prepričlega števila bikov.

Kužno zvrženje več krav enega kraja ali okraja zaporedoma zamore imeti sledeče vzroke:

1. Nekateri biki vedno naredijo teleta, koje krave uže v 5—7. mesecu storé.
2. Prevodena krma.
3. Presilno soljenje krme.
4. Pitna voda, v kateri se nahajajo gnjilobne stvari, kakor na pr. voda iz ribnjakov ali sploh iz luž, voda, v katero gnojnica pritaka itd.
5. Voda, v katero pride milo (žajfa), kar se dostokrat zgodí, ker perice perejo v tistem koritu, iz katerega živina pije.
6. Krmenje zmrznjene krme ali krme, na katero je slana padla; tudi mrzla pitna voda je škodljiva.
7. Vsa krma, na kateri se nahajajo glivice, bodi si od plesnobe, snetljivosti, medene rose itd.
8. Preslabo in prepričlo krmenje naredi, da mati svojega mladega v sebi ne more rediti, ono odmrje ter se potem krava iztrebi.
9. Kužno zvrženje krav je tudi nalezljivo. V tem slučaju treba je vse iztrebke krave takoj odstraniti in tudi dobro razkuževati z razredčeno karbolno kislino.

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Kakor vsaka druga kmetijsko-gospodarska rastlina, tako zahteva tudi sadno drevje po svojih naravnih lastnostih in svojstvih od zemlje, v kateri ravno raste, nek gotovi broj in zadostno množino redilnih snovi (gnojilnih delov), brez katerih bi nikakor vspešno rasti, sadje roditi in se normalno razvijati ne moglo.

Ako je sadno drevje iz zemlje, v katero bilo je stalno posajeno, sčasoma redilne in gnojilne snovi do dobrega použilo, bode nam, ako se te po umetni poti s primernim in pravilnim gnojenjem zopet skoraj ne nadomestijo, le še klavrno životarilo, več prav malo in le šibko rastlo, tudi pomladi še cvetelo, a cvetje pa ne več sadú ponašalo; bode očividno hiralo in slednjič polagoma se posušilo ter prezgodaj pod zló prišlo. Tem in takim nedostatkim pa domačemu sadjerejcu nikakor v okom priti mogoče ne bode, ako onih snovi, katere sadnemu drevju kot živež in vsestranska hrana služijo, a so v zemlji okolo drevja uže deloma, ali pa tudi skoraj popolno pošle, dobro ne pozna. Kedar tedaj potreba nastane, da nam je sadnemu drevju gnojiti, prevdariti in poprašati moramo se pred vsem:

1) S čem naj opešano in izpito zemljo okolo sadnega drevja koristno gnojimo in zopet izdatno zboljšamo?

Da nam bode pa na to vprašanje pošteno in temeljito odgovoriti mogoče, moramo pred vsem one snovi in prvotne tvarine, iz katerih je sadno drevje med rastjo njegovo se razvilo in nastalo, dobro poznati in se ž njimi na tem mestu ob kratkem nekoliko seznaniti. Naj podam tu domačim sadjerejcem nekoliko kratkih hipotez iz drevesne „fiziognomije“ v lastno zabavo in dejansko porabo.

Kakor vsaka druga rastlina, tako obstoji tudi vsako sadno drevó iz organskih (zgorljivih) in neorganskih (nezgorljivih) prvotnih snovi (tvarin) ali obstojnih delov. Organske ali zgorljive snovi prejema in dobiva sadno drevje med rastjo svojo po nekoliko iz zraka, a po nekoliko pa tudi iz zemlje, v kateri ravno raste; neorganske ali nezgorljive snovi, kakoršne se v vseh delih sadnega drevja (v koreninah, lesu vej in debla, lubadu, listji in sadežih) nahajajo, prejema pa edino in le iz zemlje. Kedar les sadnega drevja sežgemo (pokurimo), nam te poslednje (neorganske) snovi v podobi pepela nesežgane ostanejo. Te neorganske snovi imenujemo z drugo besedo tudi rudninska obstojna drevesna dela. Organske snovi v lesu sadnega drevja pa nič drugzega niso, nego pravilna spojina, katera je po naravni poti med drevesno rastjo iz štirih glavnih prvin ali „elementov“, to je, iz kiselika, vodenca, dušeca in oglenca nastala.

Ravno te štiri glavne prvine (kiselik, vodenec, dušec in ogleneč) so v celem sadnem drevesu sploh v najobilnejši meri zastopane. Ako vzamemo 1000 kilogramov jabolčnega lesa in ga sežgemo, razvije se nam med gorenjem po Wolfu iz tega lesa 150 kilogramov vode in pa 839 kilogramov drugih organskih snovi (kar se med gorenjem vse zopet v svojo prvotno gazovo obliko spremeni) ter nam od vseh 1000 kilogramov lesa le ubogih 11 kilogramov pepela kot neorganski ali rudninski (nezgorljivi) del ostane. Sadeži sadnega drevja obstojé pa ponajveč iz organskih snovi; samo voda, koju ti sadeži obsegajo in v sebi hranijo, znaša sama na sebi skoraj do šest sedmink ($\frac{6}{7}$) celega sadeža. Ako bila bi še ta zadnja (sedma) sadeževa sedminka iz same vode na-